

გიდი, როგორც პროფესია და მოსაზრებები ტურისტული გიდის პროფესიული სრულყოფისათვის

ნიკო კვარაცხელია

ისტორიის დოქტორი

პროფესორი საქართველოს საერთაშორისო უნივერსიტეტი ჯიუ

ქ. თბილისი, სამღერეთის ქ. №5

+995599168020

niko.kvaratskhelia@giu.edu.ge

DOI: <https://doi.org/10.61950/giu.1.2025.9301>

აბსტრაქტი

საყოველთაოდ აღიარებულია, რომ გიდის პროფესია ქვეყნის ისტორიისა და კულტურის პოპულარიზაციის საქმეში უაღრესად მნიშვნელოვანია. ქართველი ხალხის მრავალსაუკუნოვანი კულტურა და კულტურული მემკვიდრეობა მოითხოვს მნიშვნელოვან ცოდნასა და უნარებს იმისთვის, რომ გიდმა გადასცეს ობიექტური და უტყუარი ინფორმაცია ტურისტებს, რომ მათ შეეძენათ ობიექტური შეხედულება საქართველოზე, მის კულტურასა და მრავალფეროვან მემკვიდრეობაზე. მას შემდეგ რაც ევროკავშირის წევრ ქვეყნებში მოქმედებს საერთო ევროპული რეგულაცია: Tourism services - Requirements for the provision of professional tourist guide training and qualification programmes (2008). შესაბამისად, თითოეული წევრი ქვეყანა იყენებს მას პრაქტიკაში. ეს სასწავლო გეგმა მოწონებული და გაზიარებულია იუნესკოს, WFTGA-ს (ტურისტული გიდების ასოციაციის მსოფლიო ფედერაცია) და UNWTO-ს მიერ. წინამდებარე სტატია არის მცდელობა იმსჯელოს ევროპის ქვეყნების საქალაქო ექსკურსიებში ცალკეული გამოცდილების გადმოღებაზე, როგორც ახალი სატრანსპორტო საშუალებების (ველოსიპედი, ელექტრო სკუტერი), ისე ევროპის რიგ ქალაქებში გიდის პროფესიაში დამკვიდრებული ახალი შეთავაზებების: გიდი-მძღოლი, გიდი-შესყიდვების კონსულტანტი და გიდი-ლექტორის გადმოღების მიზანშეწონილობის შესახებ. მითუმეტეს, რომ 2023 წლის დეკემბერში მიღებული „საქართველოს კანონი ტურიზმის შესახებ“ თავი VII „ტურისტული გიდის საქმიანობის რეგულირება“ მუხლი 36 მუხლი მოითხოვს ცვლილებებს გიდის სერტიფიცირებაში და ახალი რეგულაციების ამოქმედებას 2025 წლის 1 ივნისიდან.

საკვანძო სიტყვები: საქალაქო ექსკურსიები; გიდის პროფესიული დაოსტატება; გიდის სერტიფიცირება; გიდის მომზადება და პროფესიული უნარები.

შესავალი

გიდის პროფესიის განვითარება დამოკიდებულია მრავალ ფაქტორზე, მათ შორის უპირველესია - საკანონმდებლო უზრუნველყოფა. 2023 წლის დეკემბერში მიღებული „საქართველოს კანონში ტურიზმის შესახებ“ თავი VII „ტურისტული გიდის საქმიანობის

რეგულირება“ მუხლი 36. ტურისტული გიდი - არის შემდეგი ჩანაწერი:

1. საქართველოს ტერიტორიაზე ტურისტული გიდის მომსახურება ხორციელდება ამ თავის მოთხოვნების შესაბამისად.
2. ტურისტული გიდი ვალდებულია რეგისტრაცია გაიაროს ეკონომიკურ საქმიანობათა რეესტრში.
3. ტურისტული გიდის სერტიფიცირება ნებაყოფლობითია და მას ახორციელებს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის-აკრედიტაციის ერთიანი ეროვნული ორგანოს – აკრედიტაციის ცენტრის მიერ აკრედიტებული პერსონალის სერტიფიკაციის ორგანო. (კანონით გათვალისწინებულია: 36-ე და 37-ე მუხლები ამოქმედდეს 2025 წლის 1 ივნისიდან.)¹

წინამდებარე სტატიაში ყურადღება გამახვილებულია ორ უმნიშვნელოვანეს საკითხზე: 1. როგორ, რა პრინციპით უნდა მომზადდეს გიდები საქართველოში; 2. როგორ უნდა მოხდეს ექსკურსიის ეფექტიანობის შემოწმება. შესაბამისად, უნდა განისაზღვროს ტურისტთა კმაყოფილების ინდექსი და ამასთანავე დადგინდეს ტურისტების კმაყოფილების დონის კრიტერიუმები.

ტურისტული გიდების როლი გადამწყვეტია ქვეყნისთვის, რადგან ის ერთდროულად მოქმედებს როგორც გიდი, შუამავალი, თარჯიმანი და ბროკერი ქვეყნის კულტურისა და მემკვიდრეობისთვის. ტურისტულ გიდს შეუძლია **გავლენა მოახდინოს ტურისტის მოსაზრებებზე**, ხელი შეუწყოს და გააძლიეროს კულტურათაშორისი კომუნიკაცია და ადგილობრივი მოსახლეობისა და კულტურის გაგება. გიდი, ტურის განმავლობაში, არა მხოლოდ გვაწვდის ინფორმაციას, **არამედ გამოხატავს სახელმწიფოს ოფიციალურ ტურისტულ პოლიტიკას**, ქმნის „ტურისტულ იმიჯს“. ამიტომ მნიშვნელოვანია შესაბამისი განათლება და ტრენინგი, რაც მას საშუალებას მისცემს უპასუხოს მრავალფეროვან კითხვებს და უპასუხოს ნებისმიერ გამოწვევას. (Mylonopoulos, 2011: 104; Mylonopoulos & Moira, 2011). საბერძნეთი ერთერთი საუკეთესო მაგალითია კულტურული ტურიზმისათვის თანამედროვე მეთოდებით გიდების მომზადების საქმეში. ამიტომ მათი შედეგების ანალიზი და დასკვნები, რომლებიც გამომდინარეობს საბერძნეთში ჩატარებულ კვლევებში მონაწილე გიდების პასუხებიდან და შეფასებებიდან. ვიდრე საქართველოში არ არსებობს გიდების მომზადების და შეფასების თანამედროვე სისტემა, ჩვენ უნდა ვისარგებლოთ საბერძნეთის, თურქეთის, ან სხვა მოწინავე ტურისტულ ქვეყნებში დაგროვილი გამოცდილებით. გიდის როლი არ შემოიფარგლება მხოლოდ ვიზიტორთა არქეოლოგიურ ადგილებსა და მუზეუმებში (ტურიზმის სამინისტრო / GNTO, nd). იგი აცოცხლებს ადგილის ისტორიას აწმყოსთან დაკავშირებით, ეხება ტრადიციებს, ადგილობრივების ჩვეულებებსა და წეს-ჩვეულებებს ინტერპრეტაციას, ბერძნული პროდუქტების, ბერძნული გასტრონომიისა და ბერძნული მუსიკის პოპულარიზაციას და

¹ <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/6012850?publication=2> (ნანახია 2025 წლის 12 მაისს)

ფოლკლორის წარდგენას, ბერძნული ენის პოპულარიზაციას და ასევე უხსნის ვიზიტორებს, რომ ისინი თავიანთ ენაში იყენებენ ბერძნული წარმოშობის ბევრ სიტყვას (ტურიზმის სამინისტრო / GNTO, nd). ამავდროულად, გიდს უნდა ჰქონდეს დისკრეცია და დიპლომატია ეროვნულ საკითხებზე ისტორიული ქეშმარიტებისადმი მიდგომისას, ეროვნული ინტერესების პროპაგანდასაც. გიდს ხშირად ეძახიან ქვეყნის შესახებ ნეგატიური კომენტარებისა და პრეტენზიების განსახილველად, რადგან ის მოქმედებს როგორც უცხოელი ვიზიტორების დამაკავშირებელი საბერძნეთში. ტურისტული გიდი არის ადამიანი, რომელიც მიაწვდის სტუმრებს შესაბამის ინფორმაციას მათი მოგზაურობის შესახებ და ეს სტუმრები დააბრუნებენ მათ მშობლიურ ქვეყნებში მოგზაურობის გამოცდილების ფარგლებში. შესაბამისად, ტურისტული გიდის მრავალმხრივი როლი და გავლენა აქცევს მათ თავიანთი ქვეყნის ელჩებად, რომლებიც ყოველთვის ცდილობენ დაიცვან და ხელი შეუწყონ თავიანთი ქვეყნის ინტერესებს. დასკვნის სახით, ტურისტულ გიდს ერთმნიშვნელოვნად არსებითი მნიშვნელობა აქვს არა მხოლოდ პროფესიული მომზადების თვალსაზრისით, რომელიც უნდა ჰქონდეს პროფესიონალ გიდს, არამედ მნიშვნელოვანია შესაბამისი ტრენინგი ბერძნულ კულტურაში, რათა სრულად და ეფექტურად უპასუხოს მის საქმიანობას, რომელიც მოითხოვს სრულ პასუხისმგებლობას. ზემოაღნიშნული კვლევის შედეგების მიხედვით ირკვევა, რომ საბერძნეთში ტურისტული გიდების განათლებაში განხორციელებული ცვლილებები კანდიდატების სწავლის მოთხოვნების ცვლილებით, რომლის მიზანი იყო სწავლების დროის შემცირება, აგრეთვე ცვლილებებით კურიკულუმში, პროფესორებმა, სკრიპტებმა, სტაჟირებისა და უცხოური ტურების ნაკლებობამ შეზღუდა ტურის შესაძლებლობები და შექმნა ორსიჩქარიანი გიდები, შესაბამისი ზეგავლენით შრომის ბაზარზე. ამ ნეგატიურმა ვითარებამ აშკარად აიძულა სამინისტრო ხელახლა გაეხსნა ათენის ტურისტული გიდების სკოლა 2018 წელს და თესალონიკის ტურისტული გიდების სკოლა 2020 წელს (ტურიზმის სამინისტრო, 2019). აუცილებელია ჩატარდეს ახალი გამოკითხვა, რომელიც თანაბრად ეხება როგორც ტრადიციული გიდების სკოლებისა და ჩქაროსნული პროგრამების კურსდამთავრებულებს, ასევე გიდის მომსახურების მიმღებებს (ტურისტებს და ტურისტულ ოფისებს), რათა დადგინდეს მათი აზრი გიდების შესახებ. კომპეტენციის ხარისხი ამ მნიშვნელოვან როლში.

ძირითადი ნაწილი

1. საქართველოში კულტურული ტურებისათვის გიდების მომზადების პროგრამების მიმოხილვა.

მას შემდეგ რაც ევროკავშირმა 2008 წლის 7 თებერვალს ევროპული სტანდარტი EN 15565 “ტურისტული სერვისები - მოთხოვნები პროფესიონალი ტურისტული გიდის მომზადებისა და საკვალიფიკაციო პროგრამების უზრუნველყოფისთვის” დაამტკიცა, ევროპის ქვეყნებშიც მოიხსნა მთავარი კითხვა: რა საკითხები და თემები, როგორი მეთოდით და რა ხანგრძლივობით უნდა ვასწავლოთ. ჩვენი მიზანია მივუერთდეთ CEN/CENELEC-ის სტანდარტის განმახორციელებელ ქვეყნებს: ავსტრია, ბელგია, ბულგარეთი, კვიპროსი, ჩეხეთი, დანია, ესტონეთი, ფინეთი, საფრანგეთი, გერმანია, საბერძნეთი, უნგრეთი, ისლანდია, ირლანდია, იტალია, ლატვია, ლიეტუვა, ლუქსემბურგი, მალტა, ნიდერლანდები, ნორვეგია,

პოლონეთი, პორტუგალია, რუმინეთი, სლოვაკეთი, სლოვენია, ესპანეთი, შვედეთი, შვეიცარია და გაერთიანებული სამეფო.² ეს სასწავლო პროგრამა შეიცავს **მინიმუმ 600 სასწავლო ერთეულს** (TU-training units). (ხაზი ჩემია ნ.კ.) ერთი სასწავლო ერთეული უდრის 60 წუთს და ის შეიძლება შეიცავდეს: ლექციებს, გაკვეთილებს, ელექტრონული სწავლებას, პრაქტიკული მეცადინეობას, კერძო სწავლას და დავალებებს. ამასთანავე ევროპული სტანდარტი აღიარებს, რომ ზოგიერთ სიტუაციაში ამ პუნქტში მითითებული ვადები მოცულობები უნდა გაფართოვდეს ისტორიული, კულტურული, გეოგრაფიული და სხვა მოსაზრებების გათვალისწინებით. ნებისმიერ შემთხვევაში, **პრაქტიკული სწავლების მინიმალური ხანგრძლივობა უნდა იყოს სასწავლო პროგრამის მთლიანი ხანგრძლივობის 40%**. (ხაზი ჩემია ნ.კ.) აღნიშნული ევროპული სტანდარტი გაიზიარა იუნესკომ, WFTGA-მ (ტურისტული გიდების ასოციაციის მსოფლიო ფედერაციამ) და UNWTO-მ გაეროს მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციამ. კიდევ ერთხელ ვაზუსტებ, რომ ეს არის გიდების მომზადების მინიმალური სტანდარტი, რაც იმას ნიშნავს, რომ გიდების მომზადების პროგრამის ხანგრძლივობა არ უნდა იყოს 600 საათზე ნაკლები და სწავლების 40% უნდა იყოს პრაქტიკული. სამწუხაროდ, საქართველოში ასეთი მოცულობის პროგრამით გიდების მომზადება არ ჩატარებულა. ვფიქრობ, უნდა გავაცნობიეროთ, რომ წარსულის გამოსწორება შეუძლებელია და ახლა, როცა იქმნება ახალი კანონმდებლობა - იქ არ დავუშვავთ შეცდომები და არსებული ხარვეზი გამოვასწოროთ. ამასთანავე მიზანშეწონილად არ მიმაჩნია ევროპული სტანდარტის დეტალურად განხილვა, რადგან ის უნდა დეტალურად შესწავლილ იქნას როგორც პროგრამის განმახორციელებელი ორგანიზაციების, ისე თითოეული მოქმედი გიდის მიერ, რომ გავაცნობიეროთ ის პასუხისმგებლობა რასაც ეს პროფესია გვაკისრებს.

კიდევ ერთი საკითხი, რომელიც ტურისტული გიდების მომზადების პროგრამები გარდა ევროპის ქვეყნებისა, გააჩნიათ აზიაში, აფრიკაში და ავსტრალიაში და ა. შ.; ამ მხრივ ფრიად საინტერესოა ინდოეთის მოდელი.³ სადაც სწავლების ხანგრძლივობა ერთი წელია და მას ატარებს ინდოეთის მთავრობა: უნარების განვითარებისა და მეწარმეობის სამინისტროს ტრენინგების გენერალური დირექტორატის მეშვეობით. მოსამზადებელ პროგრამას დათმობილი აქვს 1200 საათი, რაც ორჯერ მეტია ევროპულ სტანდარტზე და მოიცავს: პროფესიულ უნარებს - 840 საათის ოდენობით; პროფესიულ ცოდნას - 240 სთ. და დასაქმების უნარებს 120 სთ. სერთიფიკატის მიღების შემდეგ გიდები ყოველწლიურად გადიან 150 საათის ოდენობის სავალდებულო ტრენინგს. ამ პროგრამაში საინტერესოა ის ფაქტი, რომ სერთიფიკატის მიღებით არ მთავრდება სწავლება, გიდი ვითარდება ყოველწლიურ ტრენინგებზე, მუშაობს საკუთარი საექსკურსიო ტექსტის განახლებაზე, შეაქვს მასში ცვლილებები და ეცნობა საქმიანობასთან დაკავშირებულ სიახლეებს.

2. სიახლეები, რომლებიც დამკვედრდა ზოგიერთ ევროპულ ქვეყანაში 2008 წლის შემდეგ.

ევროპაში საქალაქო ტურების თანამედროვე მეთოდებისა და გიდის კომპეტენციებისა და

² <https://www.en-standard.eu/une-en-15565-2008-tourism-services-requirements-for-the-provision-of-professional-tourist-guide-training-and-qualification-programmes/?srsltid=AfmBOoq0W7ba38UDyIg0y5Gdklg3YJiad1Wt6zWe7kEf5eS0gTeg7Ws9> (ნანახია: 08.05.2025)

³ https://dgt.gov.in/sites/default/files/Tourist%20Guide_CTS2.0_NSQF-3%20%282%29.pdf (ნანახია 09.05.2025)

მომსახურების ტიპების ანალიზისთვის გამოყენებულ იქნა კრავოვის იუნის უნივერსიტეტის პროფესორის - არმინ მიკოს ფონ რორშაიდტის მოსაზრებები.⁴ მის მიერ აღწერილია სამი შერეული ფორმა, რომლებსაც წლების განმავლობაში სთავაზობდნენ ჩრდილოეთ ამერიკისა და ევროპის მრავალ დიდ ქალაქში ქალაქის გიდები და რომლებიც პოლონეთში, სულ მცირე, ემბრიონულ ფორმაში გაჩნდა. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში, მათი განსხვავებული ბუნება ყველაზე ხშირად არ არის აღიარებული და მათთვის კონკრეტული ტერმინი არ გამოიყენება; სინამდვილეში, ტიპური გიდების სერვისები უბრალოდ სხვა ვარიანტებთან არის შერწყმული, რათა დაკმაყოფილდეს კონკრეტული საჭიროებები თითოეული შემთხვევის მიხედვით:

ა) გიდი-მძღოლი: არის პერსონალიზებული ვარიანტი, რომელიც შექმნილია ინდივიდუალური მოგზაურებისთვის და აერთიანებს დაქირავებული მანქანიანი მძღოლის, ტურის ლიდერის და უცხოელი ვიზიტორების შემთხვევაში, ხშირად თარჯიმნისა და მრჩევლის მომსახურებას, მაგალითად, ადგილობრივი კვების ვარიანტების გათვალისწინებით. ამ მომსახურებას იყენებენ შეძლებული ტურისტები, რომლებიც სტუმრობენ ქალაქს (და ხშირად მიმდებარე ღირსშესანიშნაობებს) ინდივიდუალურად ან მცირე ოჯახურ ჯგუფებში. ის ასევე შეიძლება შედიოდეს (ზოგიერთ ორგანიზაციაში სტანდარტულად) VIP პირებისთვის ორგანიზებულ ვიზიტების პროგრამაში, როგორცაა პოლიტიკოსები, აღმასრულებელი მენეჯერები, ცნობილი სახეები, ცნობილი მხატვრები, რომლებსაც მასპინძლობენ მუნიციპალური ან რეგიონული ინსტიტუტები ან ორგანიზაციები, ან ისინი, ვინც მონაწილეობენ სხვადასხვა ღონისძიებებში, ან ჩამოდიან ქალაქში, როგორც შეძლებული პირების ან კომპანიების სტუმრები. სულ უფრო ხშირად ეს მომსახურება ასევე შედის ოჯახური საჩუქრების ნაწილად (მაგალითად, წარმოადგენს თაფლობის თვის ან ოჯახური საიუბილეო პაკეტების ელემენტს). ტურისტული გიდი-მძღოლის სამსახურებრივი მოთხოვნები:

- საშუალო სკოლის დიპლომი; სასურველია ბაკალავრის ხარისხი
- მინიმუმ 1 წლიანი გამოცდილება მომხმარებელთა მომსახურებაში
- სასურველია რამდენიმე ენის ცოდნა ინგლისურის გარდა
- ფიზიკურად შეუძლია სიარული და დიდი ხნის განმავლობაში დგომა
- კომუნიკაციის კარგი უნარები
- შესანიშნავი მთხრობელი
- კრეატიული მოაზროვნე და იმპროვიზაციის უნარი
- მაღალი ორგანიზებულობა⁵

ბ) გიდი-ლექტორი (GL) მომსახურება განკუთვნილია ჯგუფებისთვის და ხორციელდება

⁴ https://www.researchgate.net/publication/259527382_Modern_methods_of_guiding_city_tours_Analysis_of_guide's_competences_and_types_of_services (ნანახია 09.05.2025)

⁵ <https://www.comeet.com/resources/job-descriptions/tour-guide> (ნანახია 09.05.2025)

სპეციალური მოთხოვნის შემთხვევაში. ტრადიციულად ასეთი ტურის გიდი იწყებს ან ასრულებს ასეთ ტურს (მულტიმედიური) საუბრით, ლექციით ან პრეზენტაციით. ლექცია ყველაზე ხშირად ფოკუსირებულია ქალაქის ისტორიაზე ან მის კონკრეტულ ასპექტზე ან ცალკეულ შემთხვევაზე ექსკურსიის თემები შეიძლება მოიცავდეს ცნობილი მოქალაქეების ბიოგრაფიებს, ქალაქის ან რეგიონის მატერიალური ან არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის კონკრეტულ ასპექტებს, კონკრეტული ხელოვნების ან ლიტერატურის ნაწარმოების წარმოშობას, ასევე კოლექციის ან ექსპოზიციის ისტორიულ ან კრიტიკულ პრეზენტაციას. პოტენციურად, მომსახურება ასევე შეიძლება მოითხოვონ ორგანიზაციებმა, რომლებიც ორგანიზებას უწევენ ტურებს მასმედიის წარმომადგენლებისთვის და მიზნად ისახავს ქალაქის და მისი ტურისტული ღირსშესანიშნაობების ბაზარზე პოპულარიზაციას; ამ უკანასკნელ შემთხვევაში, ასეთი სერვისის შეკვეთისას კრიტიკულად მნიშვნელოვანი ფაქტორებია გიდის პირადი გამოცდილება შესაბამის სფეროში, მისი რეპუტაცია და ორგანიზატორის ნდობა მისი კომპეტენციების მიმართ.

გიდის მოვალეობები: ტრადიციული ღირსშესანიშნაობების დათვალიერების გარდა (ამ შემთხვევაში, მათ შორის, ღირსშესანიშნაობები და შემკვეთის მიერ მითითებულ თემასთან დაკავშირებული უფრო ყოვლისმომცველი ინფორმაცია), გიდი ამზადებს და წარადგენს მოხსენებას ან ლექციას, პასუხობს კითხვებს და შესაძლოა მონაწილეობს დისკუსიაში. გიდი ასევე შეიძლება იყოს პასუხისმგებელი ლექციის ჩასატარებლად შესაფერისი ადგილის შერჩევაზე (მოხერხებულად განლაგებული მარშრუტის პირველი ან ბოლო ღირსშესანიშნაობის სიახლოვეს და შესაძლოა დაკავშირებული იყოს ლექციის თემასთან, მაგალითად, მისი ისტორიის ან მისი აქტივობების ხასიათის გამო) და ყველა შესაბამისი ღონისძიების განხორციელებაზე, რაც, მომხმარებლის მოლოდინიდან გამომდინარე, შეიძლება ასევე მოითხოვდეს ასეთი ადგილის პერსონალთან თანამშრომლობას, მათ შორის, მაგალითად, საკვების მიწოდებას ან ადგილზე კვებით მომსახურებას. გიდისგან საჭირო უნარ-ჩვევები და შესაძლებლობები: რეგულარული კვალიფიკაციის გარდა, ამ შემთხვევაში გიდს უნდა ჰქონდეს აკადემიური განათლება (როგორც წესი, ცოდნის კონკრეტულ სფეროში), ლექციების წაკითხვის გამოცდილება (იდეალურ შემთხვევაში, რამდენიმე წლიანი შესაბამისი პრაქტიკული გამოცდილება) და უნდა ფლობდეს თანამედროვე პრეზენტაციის ტექნიკის გამოყენებას, ასევე უნდა ჰქონდეს კონტაქტები საგანმანათლებლო ან კულტურულ ინსტიტუტებთან, რომლებიც შესაძლებელს ხდის ასეთი მომსახურების მიწოდებას. ამ კონკრეტული მიზნით, ზოგიერთი კლიენტი ეძებს გიდს, რომელსაც აქვს რეალური მიღწევები ცოდნის კონკრეტული სფეროს კვლევასთან ან პოპულარიზაციასთან დაკავშირებით (მაგ., გამოფენების თანაორგანიზება, ერთობლივ გამოცემაში წვლილის შეტანა) ან სულ მცირე, ადამიანს, რომელიც გატაცებულია კონკრეტული საგნით და აქვს დადასტურებული მიღწევები (მაგ., პოპულარული პუბლიკაცია).

გ) დრამატიზებული ტურები (Erlebnisführung)

ტერმინის განმარტება: ინგლისურად გამოყენებული გამოთქმაა „adventure performance“ ან „adventure city tour“, გერმანულად კი: „Erlebnisführung“ (გამოცდილებაზე ორიენტირებული

გიდი). ამ ტერმინით აღწერილი ტურის ადრე გაანალიზებული ვარიანტები ადასტურებს, რომ აუცილებელი კომპონენტებია: 1. წინასწარ შემუშავებული სცენარის მიხედვით შექმნილი სიუჟეტური ხაზი, 2. პერსონაჟების (მათი ჩაცმულობა და ყველაზე ხშირად ენა) და ხშირად გარემოს ისტორიული სტილიზაცია, ასევე 3. ღირსშესანიშნაობების დათვალიერება. ამ ფორმის ღირსშესანიშნაობების დათვალიერების შესახებ მზარდი პოპულარობისა და ამავდროულად სიღრმისეული ცოდნის ნაკლებობის შედეგად, გაჩენილი მრავალი ვარიანტი იყენებს ამ მოდურ ტერმინს, მიუხედავად იმისა, რომ მათ დიდი საერთო არ აქვთ მომსახურების არსებით მახასიათებლებთან.

რა არ არის დრამატიზებული ტური?

- ეს არ არის ტური, რომელსაც ხელმძღვანელობს ისტორიული კოსტიუმში გამოწყობილი გიდი ან იყენებს გიდის სტილიზებულ მეთოდს, უფრო ზუსტად: ის მხოლოდ ამით არ შემოიფარგლება. მისთვის დამახასიათებელია ისტორიული გმირის კოსტიუმში გამოწყობილი გიდი, ან კონკრეტული ჯგუფის, თემის ან პროფესიის წარმომადგენელი იმ ისტორიული პერიოდის ტანსაცმელში, ასევე თხრობა პირველი პირში, მართლაც წარმოადგენს დრამატიზებული ტურების განუყოფელ ნაწილს და ფართოდ გამოიყენება. თუმცა, ამ ტიპის გიდობა სულაც არ შეიცავს სიუჟეტურ ხაზს, ანუ დრამატიზებულ სცენარს, რომლის მიხედვითაც ვიზიტორებიც მონაწილეობენ მოხსენებულ მოვლენაში, კონკრეტულ ისტორიაზე, ლეგენდაზე ან ზღაპარზე ან ქალაქური ცხოვრების კონკრეტულ ასპექტზე დაფუძნებული მოქმედების ზუსტად განსაზღვრული კურსის მიხედვით, ან მათზე მკაფიო მითითებით. ამიტომ, „ისტორიული კოსტიუმით გიდი“ ან „სტილიზებული გიდი“ უნდა იქნას აღიარებული, როგორც სხვა ჟანრი, რომელიც მხოლოდ ნაწილობრივ არის დაკავშირებული დრამატიზებულ ტურებთან (რადგან ის იყენებს მის შერჩეულ მახასიათებლებს). როგორც ჩანს, ეს მეთოდი პოლონეთში გაცილებით ხშირად გამოიყენება, ვიდრე ნამდვილი დრამატიზებული ტური, თუმცა ეს უკანასკნელი ტერმინი თითქმის ყოველთვის გამოიყენება მის აღსაწერად.

დრამატიზებული ტური არ არის ცოცხალი ისტორიის მოვლენების დროს დადგმული პრეზენტაციის ეკვივალენტი. ეს უკანასკნელი არის წარმოდგენა, რომელიც დაფუძნებულია ისტორიულ ჩანაწერებზე ან პრეზენტაცია, რომელიც მჭიდროდ ეხება მოცემული პერიოდის რეალობას. ასეთი სცენა იდგმება მაყურებლებისთვის (ვიზიტორებისთვის), რომლებიც ზოგიერთ შემთხვევაში პრეზენტაციაში მონაწილეობას მოითხოვენ (თანამონაწილეობით ან მარტივი აქტივობების შესრულებით), თუმცა არ არის ვალდებული ერთდროულად მონაწილეობა მიიღონ ღირსშესანიშნაობების დათვალიერებაში. მაგალითებია ცოცხალი ისტორიის პრეზენტაციები დიდ ბრიტანეთში, ლითლ ვუდჰემში, სადაც თავდაპირველად ისტორიული ფილმის დეკორაციისთვის მოწყობილ ადგილას, მოხალისეების მიერ განსახიერებული „სოფლის“ მაცხოვრებლები, რომლებსაც პერიოდის კოსტიუმები აცვიათ, ისე იქცევიან, თითქოს 1642 წელს ცხოვრობდნენ და მეფე ჩარლზ I-სა და პარლამენტს შორის სამოქალაქო ომზე საუბრობენ. ამ გზით ისინი სოფლის ცხოვრებას არა მხოლოდ ამ პერიოდში, არამედ ისტორიის განვითარების კონკრეტულ დღესაც აცოცხლებენ დრამატიზებული ტური არ

არის ცოცხალი ისტორიის მოვლენების დროს დადგმული პრეზენტაციის ეკვივალენტი. ეს უკანასკნელი არის წარმოდგენა, რომელიც დაფუძნებულია ისტორიულ ჩანაწერებზე ან პრეზენტაცია, რომელიც მჭიდროდ ეხება მოცემული პერიოდის რეალობას. ასეთი სცენა იდგმება მაყურებლებისთვის (ვიზიტორებისთვის), რომლებიც ზოგიერთ შემთხვევაში პრეზენტაციაში მონაწილეობას მოითხოვენ (თანამონაწილეობით ან მარტივი აქტივობების შესრულებით), თუმცა არ არის ვალდებული ერთდროულად მონაწილეობა მიიღონ ღირსშესანიშნაობების დათვალიერებაში. მაგალითებია ცოცხალი ისტორიის პრეზენტაციები დიდ ბრიტანეთში, ლითონ ვუდჰემში, სადაც თავდაპირველად ისტორიული ფილმის დეკორაციისთვის მოწყობილ ადგილას, მოხალისეების მიერ განსახიერებული „სოფლის“ მაცხოვრებლები, რომლებსაც პერიოდის კოსტიუმები აცვიათ, ისე იქცევიან, თითქოს 1642 წელს ცხოვრობდნენ და მეფე ჩარლზ I-სა და პარლამენტს შორის სამოქალაქო ომზე საუბრობენ. ამ გზით ისინი სოფლის ცხოვრებას არა მხოლოდ ამ პერიოდში, არამედ ისტორიის განვითარების კონკრეტულ დღესაც აცოცხლებენ.⁶

3. ზრუნვა ექსკურსიის შინაარსზე, ჩვენებისა და თხრობის მეთოდებაზე.

ექსკურსიის შინაარსი დამოკიდებულია საექსკურსიო ობიექტებზე არსებული მასალების შეგროვებასა და შერჩევაზე. შემდეგ ამ მასალების საექსკურსიო ტექსტად გარდაქმნაზე და ბოლოს ტურისტებისთვის მასალის გადაცემის ხელოვნებაზე. აუცილებელია ყველა ექსკურსიას ქონდეს წინასწარ შემუშავებული გეგმა, ან ტექნოლოგიური რუკა, ან ჩეკ ლისტი (Checklist), რომლის ამოგანაა მოკლედ უპასუხოს გიდისათვის აუცილებელ შვიდ კითხვას: 1. რა მარშრუტით მივდივართ; 2. სად ვაკეთებთ გაჩერებას; 3. რა არის საჩვენებელი ობიექტი; 4. რა დრო ეთმობა ობიექტს; 5. რა არის ექსკურსიის ძირითადი განსახილველი თემა, ან ქვეთემა; 6. ორგანიზაციული მითითებები გიდისა და ტურისტებისათვის; 7. მეთოდური მეთოდური მითითებები. სქემატურად ეს მოთხოვნა ასე გამოიყურება:

დოკუმენტის სავარაუდო სახელწოდება: გეგმა, ან ტექნოლოგიური რუკა, ან ჩეკ ლისტი (Checklist)						
მარშრუტი	გაჩერება	საჩვენებელი ობიექტი	დრო	ექსკურსიის თემა, ქვეთემა	ორგანიზაციული მითითებები	მეთოდური მითითებები
1	2	3	4	5	6	7

წინასწარ შედგენილი და შემოწმებული ასეთი გეგმა არ იძლევა საექსკურსიო მარშრუტიდან გადახვევის, გაჩერებისა და საჩვენებელი ობიექტის გამოტოვების, დროის მენეჯმენტის დარღვევის საშუალებას. სამაგიეროდ, ის უზრუნველყოფს ექსკურსიაზე განსახილველი თემების, ორგანიზაციული საკითხების სწორად გადაჭრის და საჭირო მეთოდური ხერხების სწორად გამოყენებას. ასეთი გეგმის გამოყენებით შესაძლებელია ექსკურსიის ანალიზიც. ექსკურსიის

⁶ https://www.researchgate.net/publication/259527382_Modern_methods_of_guiding_city_tours_Analysis_of_guide's_competences_and_types_of_services გვ.66 (ნანახია, 09.05.2025)

შეფასება უნდა ხდებოდეს ტურისტების კმაყოფილების კვლევით. სამწუხაროდ, არცერთ ნორმატიულ დოკუმენტში არ არის ასახული თუ როგორ შეფასდეს გიდის პროფესიონალიზმი. ვინ უნდა გაანალიზოს გიდის მიერ ჩატარებული ექსკურსია. სპეციალისტებს ამის საშუალება არა აქვთ. სულ ახლახან, ჩემი ყურადღება, როგორც გიდის ხელოვნებით დანტერესებული მკვლევრისა, მიიპყრო ტელეკომპანია „იმედის“ ეთერში ჟურნალისტ თამარ ცაგარეიშვილის საავტორო გადაცემამ „შემდეგი გაჩერება“, კერძოდ, 2025 წლის 13 აპრილს გასულმა გადაცემამ. გადაცემის არქივის მოსმენა შესაძლებელია ტელეკომპანია იმედის ვებ-გვერდზე <https://www.imedi.ge/ge/video/189196/shemdegi-gachereba--guga-sharashenidze>.

შესაბამისად ჩანაწერის 14.23 წუთიდან -17.00 წუთამდე, დაახლ. სამი წუთის განმავლობაში რესპოდენტი გიგი შარაშენიძე - გეოდინამიკური პროცესების მკვლევარი ციტირებს გიდს, რომელიც ატარებდა ექსკურსიას გელათის ტაძარში (სავარაუდოდ უცხოელებთან, რადგან ქართველებს ამის ახსნა არ სჭირდებათ) „რამოდენიმე წლის წინ ფული იყო გამოყოფილი გელათის აღსადგენად და ამ უსინდისობმა (აღბათ სამთავრობო სტრუქტურებმა ნ.კ.) ეს ფული შეჭამეს“. რამდენად იყო ეს ფაქტი შემოწმებული, რომ გიდს დარწმუნებით ეთქვა ეს სიტყვები? ეს ხომ განაჩენია, რომელიც სასამართლოს არ გამოუტანია! ასეთ მტკიცებით ფორმაში ზოგადად მთავრობის, ან ვინმე კონკრეტული პირის დადანაშაულება რამდენად გამართლებულია და რა მიზანს ემსახურება? ეს ფაქტი კიდევ ერთხელ მეტყველებს თუ როგორი მნიშვნელოვანია გიდის ინტერპრეტაცია. უნდა არსებობდეს მექანიზმები, შემოწმდეს, შეფასდეს გიდის მიერ მიწოდებული ინფორმაცია.

კვლევის შედეგი

- კვლევის შედეგად დადგინდა შეუსაბამობა საქართველოში კულტურული ტურიზმისათვის გიდების მოსამზადებელ პროგრამებსა და დანარჩენ მსოფლიოში არსებულ პრაქტიკას შორის. კერძოდ, საქართველო უნდა ისწრაფოდეს რათა ქვეყანაში დაინერგოს გიდის ევროპული სტანდარტი EN 15565 “ტურისტული სერვისები - მოთხოვნები პროფესიონალი ტურისტული გიდის მომზადებისა და საკვალიფიკაციო პროგრამების უზრუნველყოფისთვის”;
- ტურიზმის კანონმდებლობაში წინგადადგმული ნაბიჯი იყო „საქართველოს კანონის ტურიზმის შესახებ“, 2023 წლის დეკემბერში მიღება. კანონის თავი VII „ტურისტული გიდის საქმიანობის რეგულირება“ მუხლი 36 მუხლი მოითხოვს ცვლილებებს გიდის სერტიფიცირებაში და ახალი რეგულაციების ამოქმედებას 2025 წლის 1 ივნისიდან. ეს არის კარგი შესაძლებლობა სრულყოფით კანონმდებლობა საქართველოში გიდების მოსამზადებელი პროგრამების ევროპულ სტანდარტთან დასაახლოვებლად;
- ტურისტული გიდის საქმიანობა მუდმივად ვითარდება და იცვლება. გიდები ირჩევენ ვიწრო სპეციალობებს. შედეგად მთელ რიგ ქვეყნებში მუშაობენ: გიდი-მძღოლები; გიდი - ლექტორი; ურბანული ქვესტ და დრამატიზებული ტურის გიდები და ა.შ. საჭირო ხდება კანონმდებლობაში აისახოს ამ ცვლილებების შესაბამისი მოთხოვნები;

- კვლევამ ცხადყო, რომ საქართველოში შეუძლებელია გიდების ტექსტის მოსმენა სპეციალისტებისა და გარეშე პირების დასწრება; არ არის ნათელი თუ რა თემების და ქვეთემების გაშუქება ხდება ამა თუ იმ ექსკურსიაში; ასევე შეუძლებელია დავადგინოთ რა ფორმით ხდება საექსკურსიო ტექსტებში ცვლილებების შეტანა; რამდენად მეცნიერულია და სანდო გიდის ტექსტი.

დასკვნა

1. ტურისტული გიდი არის შემოქმედებითი, ცოდნაზე და უნარებზე დაფუძნებული პროფესია, რომელიც მოითხოვს სპეციალურ პროფესიულ სწავლებას და შესაბამისად სწავლების ინოვაციური ფორმები უნდა დაინერგოს ქვეყნის დონეზე;
2. გიდის პროფესიის მრავალმხრივობა უნდა იქნას გათვალისწინებული პროფესიის სწავლებისას, რადგან გიდის ხელოვნება სრულიად რეალური და ქვეყნის იმიჯზე გავლენის მომხდენი პროფესიაა უნდა შემუშავდეს სასწავლო პროგრამის (პროგრამების) პრიორიტეტები;
3. ტურიზმი ზოგადად, კერძოდ კი გიდის პროფესია მოითხოვს ტურისტზე ორიენტირებას, მისთვის უტყუარი, შემოწმებული ინფორმაციის მიწოდებას. შესაბამისად დაუშვებელია ექსკურსიის მსვლელობისას ვიწროპარტიული ინტერესების და პოლიტიკური მიზნების დემონსტრირება;
4. საქართველოს ხელისუფლებამ უნდა იზრუნოს ტურისტული გიდის პროფესიის დასაუფლებლად ევროპული სტანდარტის დანერგვასა და განხორციელებაზე: იგულისხმება გიდის მოსამზადებელი პროგრამების 2008 წლის 7 თებერვალს მიღებული ევროპულ სტანდარტთან EN 15565 “ტურისტული სერვისები - მოთხოვნები პროფესიონალი ტურისტული გიდის მომზადებისა და საკვალიფიკაციო პროგრამების უზრუნველყოფისთვის” შესაბამისობაში მოყვანა.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. საქართველოს კანონი ტურიზმის შესახებ. მიღებულია საქართველოს პარლამენტის მიერ 15/12/2023. სარეგისტრაციო კოდი 460070000.05.001.102213. ელ. ვერსია იძებნება: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/6012850?publication=2>
2. Tourism services - Requirements for the provision of professional tourist guide training and qualification programmes. European Standard approved by CEN on 7 February 2008. Management Centre: rue de Stassart, 36 B-1050 Brussels.
3. Tourist Guide. Ministry of Skill Development and Entrepreneurship Directorate General of Training CENTRAL STAFF TRAINING AND RESEARCH INSTITUTE EN-81, Sector-V, Salt Lake City, Kolkata – 700 091
4. www.cstaricalcutta.gov.in
5. Armin Mikos von Rohrscheidt. Modern methods of guiding city tours. Analysis of guide's competences and types of services. https://www.researchgate.net/publication/259527382_Modern_methods_of_guiding_city_tours_Analysis_of_guide's_competences_and_types_of_services
6. Tour Guide Driver Job Requirements. <https://www.comeet.com/resources/job-descriptions/tour-guide>